

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
dla reliktyw zabytkowych murów
odsłoniętych w pomieszczeniu południowo- wschodniego skrzydła
budynku Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej
(pomieszczenie dla windy osobowej)
Politechnika Krakowska ul. Podchorążych 1 w Krakowie
(dawny pałac królewski na Łobzowie)

Oprac. Natalia Soran – Maluty nr dypl. 3705

32 – 020 Wieliczka, ul. Reformacka 93

KRAKÓW

kwiecień 2016 r.

SPIS TREŚCI:

WSTĘP

I. DANE IDENTYFIKACYJNE OBIEKTU

1. Dane o obiekcie
2. Dane o dokumentacji

II. KRÓTKI RYS HISTORYCZNY

III. OPIS STANU ZACHOWANIA OBIEKTU

wraz z dokumentacją fotograficzną

IV. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

V. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

VI. ANEKSY

1. uprawnienia
2. dokumenty:
  - 2a. lokalizacja stanowiska badawczego
  - 2b. rzut parteru

WSTĘP

W związku z programem unowocześnienia i przystosowania Wydziału Architektury do pełnionej funkcji podjęto przygotowania do kolejnego etapu działań czyli budowy dźwigu osobowego obsługującego południowo – wschodnią część budynku. W trakcie prac budowlanych, po usunięciu podłogi, stwierdzono w miejscu planowanego podszybia dźwigu, istnienie nie znanych dotychczas pozostałości budynków wcześniejszych.

Oprócz niezbędnych prac archeologicznych i dokumentacyjnych, koniecznym jest zabezpieczenie reliktyw metodami konserwatorskimi, ponieważ zgodnie z wykonanym projektem budowlanym, relikty te mają zostać wyeksponowane.¹

Zamieszczony w niniejszym opracowaniu program prac konserwatorskich zabezpiecza i przygotowuje relikty do ekspozycji zgodnie ze stosowanymi w takich sytuacjach standardami.

I. DANE IDENTYFIKACYJNE OBIEKTU

1. Dane o obiekcie:

Obiekt	relikty architektoniczne w południowo – wschodnim skrzydle Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej
Lokalizacja	ul. Podchorążych 1 w Krakowie

---

¹ Dokumentacja projektowo- kosztorysowa na budowę dźwigu osobowego dostosowanego do przewozu osób niepełnosprawnych budynek 11-1 Wydziału Architektury PK w ramach zadania inwestycyjnego pn: „Wykonanie windy w budynku 11-1, WA , ul. Podchorążych 1, Kraków” aut. Konsorcjum: Biuro Projektów Piotr Wolarek Kraków, ul. Litewska 21/24- Biuro Projektów Łukasz Zatorowski, ul. Mazowiecka 49/2

Czas powstania	od XIV w. do XVIII w.
Autor	wielu autorów nieznanych
Wpis do rejestru zabytków	A-127 i A- 645
Właściciel/ Użytkownik	Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki ul. Warszawska 24, 31 – 155 Kraków

2. Dane o dokumentacji:

Inwestor :	Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki ul. Warszawska 24, 31 – 155 Kraków
Autor opracowania:	Natalia Soran – Maluty nr dypl. 3705 ul. Reformacka 93, 32 – 020 Wieliczka

Zawartość dokumentacji:

dokumentacja opisowa	- 11 stron
dokumentacja fotograficzna	- 6 fotografii aut. H. Rojkowska MKZ
dokumentacja rysunkowa	- 2 szt.
dokumentacja ogółem	- 15 stron

II. KRÓTKI RYS HISTORYCZNY²

Odsłonięte relikty archeologiczne w południowo – wschodnim skrzydle budynku wzniesionego przez arch . Feliksa Księżarskiego w XIXw. , są w swej najstarszej części datowane na późne średniowiecze. Tak datuje się znajdujący się w tym miejscu mur fundamentowy, na którym wybudowano mury zewnętrzne pałacu królewskiego (2 poł. XVI w.) , których autorem jest architekt i rzeźbiarz Santi Gucci. Na początku XVII w. przebudowy dokonał Giovanni Trevano pracujący dla dynastii Wazów. W 1655r. pałac został doszczętnie obrabowany przez Szwedów. Ponownie wyremontowany za Jana III Sobieskiego w XVIII w. ponownie podupadł. W takim stanie został wykupiony przez Austriaków w XIX w. , którzy umieścili tutaj Kadetten Institute (Szkoła Kadetów). Po uzyskaniu

---

² na podstawie opracowania „Sprawozdanie z interwencyjnych badań architektoniczno – archeologicznych przeprowadzonych w południowo – zachodnim skrzydle budynku Wydziału architektury Politechniki Krakowskiej (d. pałac królewski w Łobzowie) przy ul. Podchorążych 1 w Krakowie oraz Wikipedia – Internet.

przez Polskę niepodległości w 1918 r. budynek pełnił rolę Podchorążówki, obecnie w budynku znajduje się Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej. Istniejący budynek przebudowany w połowie XIX w. architekta Feliksa Księżarskiego wystawiony jest w taki sposób, że fundamenty i pozostałości obiektów starszych znajdują się wewnątrz nowych murów. Architekt wykorzystał częściowo nadziemne fragmenty starych murów wbudowując je w nowe podziały.

III. OPIS STANU ZACHOWANIA OBIEKTU wraz z dokumentacją fotograficzną

W obrębie ekspozycji znajdują się fragmenty budynków z różnych epok których stan zachowania ogólnie można określić jako zły.

Relikty jako całość pokryte są warstwą pyłu pochodzącą ze startych elementów materii przemieszanej z kurzem, powodującą nieczytelność zarysu detali i ich kolorystyki. Takie zjawisko świadczy o kruchości istniejących na stanowisku reliktyw, których pierwotna i naturalna wytrzymałość materiałowa została naruszona przez czas i warunki przechowywania.

Fot.1. Widok ogólny reliktu w pomieszczeniu przeznaczonym dla windy osobowej południowo – wschodniego wydziału architektury.

aut.fot. H.Rojkowska, kwiecień 2016 r.

Element centralny z fragmentem posadzki datowany jest na czasy działalności architekta Santi Guccio³. Ściana ceglana po prawej stronie pochodzi z okresu przebudowy tej części budynku na Szkołę Kadetów (austriacka).

Cegły leżące luzem są historycznie przemieszane, znajdują się tam m.in. tzw. „palcówki” z okresu gotyku, o wysokich walorach wytrzymałościowych, dobrze wypalone. Wyżej – tu niewidoczna, okładzina zewnętrzna z wapienia – duże ciosy, prawdopodobnie z okresu przebudowy Santi Guccio.

Foto poniżej

---

³ Santi Gucci włoski rzeźbiarz i architekt (1530 – 1600 w Mirowie), warsztat w Pińczowie, na zlecenie króla Stefana Batorego przebudował gotycką rezydencję w Łobzowie w manierystyczny pałac. Źródło - Wikipedia

Fot.2. Fragment reliktów: widok od strony okna w pomieszczeniu, w dolnej części fotografii widoczny fragment okładziny zewnętrznej pałacu (Santi Gucci ?) z wapienia, starannie obrobiony. Po lewej stronie pozostałości zejścia do piwnicy (podziemi), powyżej : pozostałość po instalacjach z okresu austriackiego (?).

Fot. 3. Fragment muru z okresu „austriackiego”, usytuowane naprzeciwko drzwi wejściowych do pomieszczenia (przed przebudową). Widoczne rury przeznaczone są do usunięcia (zgodnie z projektem przebudowy). Na wątku ceglany widoczna gruba warstwa pobiał.

Fot.4. Zbliżenie sytuacji z fot.2. : na ścianie naprzeciwko drzwi wejściowych fragmenty wątku z wapienia łamanego, pochodzącego z wcześniejszych faz istnienia pałacu.

Fot.5. Widoczny fragment ściany pod oknem, po lewej stronie drzwi wejściowych (przed przebudową). Widoczne przemieszanie wątków: ceglany i z kamienia łamanego. W tym miejscu planuje się wykonanie częściowej rekonstrukcji wątku z wapiennego kamienia łamanego.

Fot.6. Widoczne przemieszanie wątków na jednej ze ścian.

W związku z faktem, że omawiane relikty zawsze były przechowywane w pomieszczeniu zamkniętym, nie podlegały korozji wynikającej z wpływu zmiennych czynników atmosferycznych, są możliwe do rozczytania i są zachowane na podobnym poziomie. Niewątpliwie mogą znajdować się tutaj miejsca zakażone, niemniej w środowisku suchym i bez możliwości ingerencji zewnętrznej, zjawiska typowej degradacji mikrobiologicznej nie są jednoznacznie widoczne.

Na stanowisku występują elementy pochodzące z różnych epok, bardzo odległe czasowo, a zlokalizowane obok siebie.

Występują duże różnice wytrzymałości materiału, co ma duże znaczenie dla ich stanu zachowania: większa wrażliwość na urazy mechaniczne, zdolność do pękania, kruszenia, ścierania. Należy zwrócić z tym uwagę na stopień impregnacji detali z poszczególnych okresów czasowych.

IV. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Założeniem niniejszego programu prac konserwatorskich jest poszanowanie i utrzymanie w dobrej kondycji odsłoniętej substancji zabytkowej.

Podstawą planowanych działań jest właściwa ocena stanu zachowania reliktyw architektury w południowo – wschodnim skrzydle budynku Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej.

Zakłada się odczyszczenie i odpylenie wszystkich detali znajdujących się w pomieszczeniu. Zaleca się ręczne wykonanie prac, przy wspomaganii odkurzaczy typu Karcher, ale przy słabej, kontrolowanej sile. Można użyć mini piaskarki, ale również przy pełnej kontroli ciśnienia oraz przy zastosowaniu specjalistycznego ścierniwa jak kulki szklane, miał piaskowy, korund, po uprzednim wykonaniu prób i zaakceptowaniu ich przez komisję konserwatorską.

Dla konserwacji reliktyw zabytkowych murów proponuje się wykonanie zadania przy zastosowaniu technologii firmy Remmers, sprawdzonej w pracach przy zabezpieczaniu Kramów Bogatych w podziemiach pod płytą Rynku Głównego w Krakowie i w wielu innych, mniej znanych realizacjach.

Zwraca się uwagę, aby prace wykonywane były pod nadzorem dyplomowanego konserwatora dzieł sztuki oraz staranne dokumentowanie na wszystkich etapach. Koniecznym jest wykonanie badań mykologicznych, mających na celu dobranie właściwych środków odkażających lub wyeliminowanie problemu.

Po wykonaniu prac oczyszczających bardzo istotnym zabiegiem będzie właściwa impregnacja mająca na celu przywrócenie wszystkim składnikom zabytkowych murów wysokich parametrów wytrzymałości, do czego zostaną zastosowane dla każdego odpowiednie impregnaty. Zostaną wzmocnione stare pobiały, a brakujące fugi uzupełnione zgodnie z zasadami epoki z której pochodzą.

Omawiane prace oprócz procesu konserwacji będą miały też charakter pewnej estetyzacji obiektów, które docelowo będą eksponowane w pomieszczeniu dźwigu

osobowego. W związku z tym bierze się pod uwagę działania mające na celu scalenie kolorystyczne czy też podkreślenie różnic pomiędzy wątkami z różnych epok.

Wykonane zostaną rekonstrukcje wątku z wapienia łamanego na ścianie pod oknem i miejscowe uzupełnienia wątków ceglanych, specjalnie dobranymi materiałami zbliżonymi do pierwotnych, o ile to możliwe pozyskanymi na miejscu.

Nie zaleca się wykonywania zabiegu hydrofobizacji, która jest przeznaczona do ochrony przed wilgotnością opadową. Ze względu na to, że nie izolujemy fundamentów, spowodowałoby to opóźnienie odparowywania wilgotności podciąganej z ziemi, z tychże konserwowanych obiektów.

V. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Przedstawiony tu program prac oparty jest na systemie firmy Remmers. Można zastosować produkty równoważne, podobnej jakości, sprawdzone w konserwacji reliktów zabytkowych budynków.

Pobranie próbek do badań laboratoryjnych mykologicznych- przez mykologa mającego doświadczenie przy pracy z zabytkami oraz próbek pobiał i zapraw w celu ustalenia składu.

1. Czyszczenie reliktów ręczne oraz mini piaskarką po zaakceptowaniu prób przez komisję konserwatorską.
2. Wykonanie dezynsekcji preparatem Adolit (do zwalczania grzybów pleśniowych) , rozcieńczany w wodzie, nakładany przez spryskiwanie. W razie zidentyfikowania pleśni lub grzybów trudnych do zwalczenia, mykolog zaproponuje odpowiednie środki.
3. Wzmacnianie (dla całości cegieł i wapienia):
  - KSE 100 i KSE 300 zastosowane w jednym cyklu „ świeże na świeże” po nałożeniu jednego środka po chwili nanosić drugi.
4. Naprawa:
  - lica cegieł : zaprawa barwiona w masie Funcosil Restauriertmortel , dobór kolorystyki przez tworzenie odpowiednich mieszanek
  - cegły- miękkie palcówki : Funcosil Restauriertmortel ZS (miękkie) dobór kolorystyki przez tworzenie mieszanek lub dobarwianie pigmentami w proszku dystryb. Firma Kremer (stosowanymi do prac konserwatorskich)
  - fuga zwykła : zaprawa Funcosil Fugenmortel TK (trasowapienna) – wybór kolorystyki w zależności od zachowanego materiału np. Alt Weiss

- fuga z dodatkiem okruchów pobiałych – np. Historic Kalkspatzenmortel , można wykonać samodzielnie przy małej ilości uzupełnień

5. Uzupełnienie wylewki wapiennej (od 2cm do 15 cm grubości) zastosować zaprawę Funcosil Restauriertmortel.
6. Zamiast hydrofobizacji a także w celu wyostrenia kolorystyki można zastosować preparat Funcosil OFS. Zabieg wykonać ewentualnie po zakończeniu wszystkich prac.
7. Wykonanie konserwacji pozostawionych do ekspozycji elementów metalowych: odrdzewienie i zabezpieczenie kortaninem.

Po zakończeniu prac należy wykonać dokumentację konserwatorską fotograficzną i opisową wraz z zaleceniami dla Użytkownika , bardzo istotnymi przy eksploatacji takiego obiektu.

VII. ANEKSY

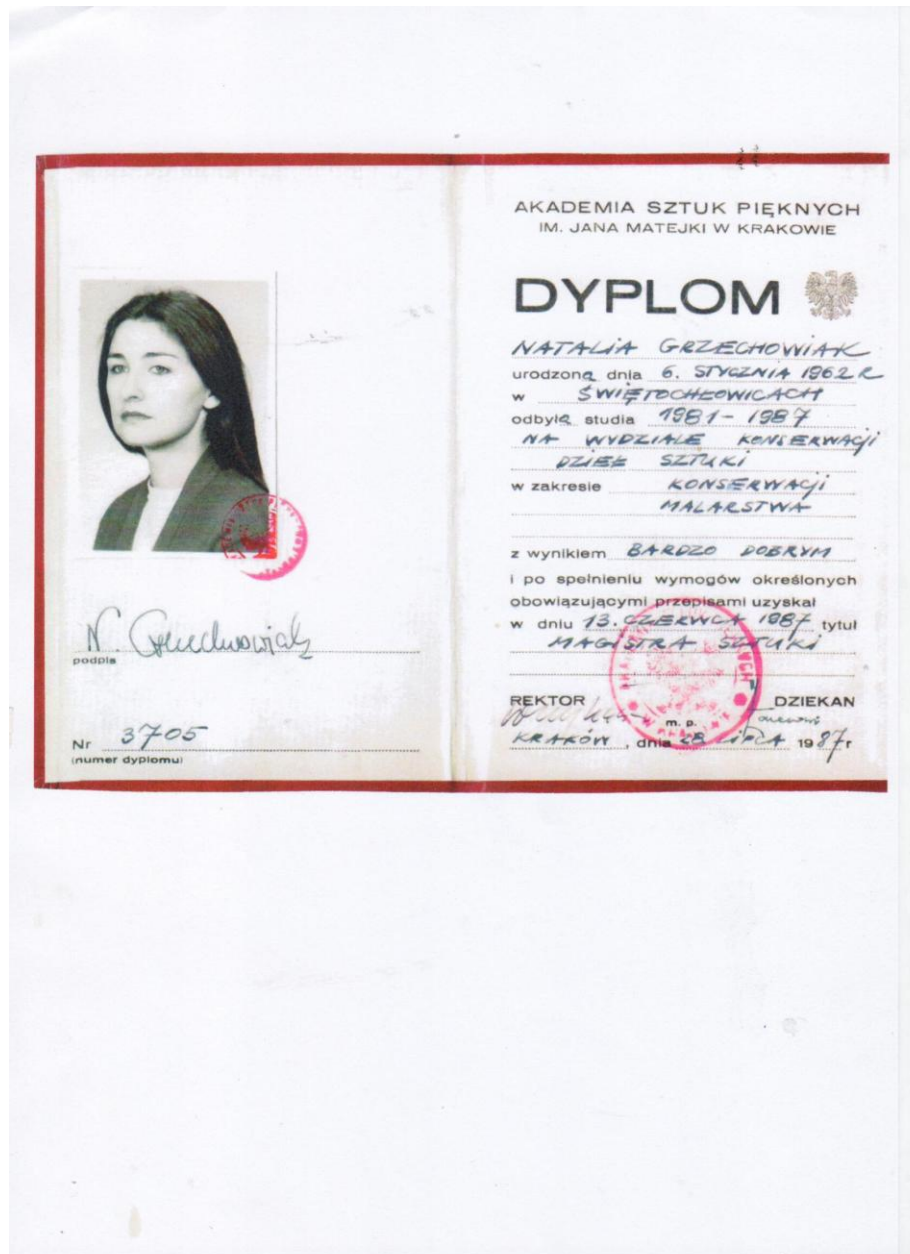
- uprawnienia

- dokumenty:

1. rzut parteru
2. przekrój budynku z torem windy (w strefie przyziemia widoczny przekrój reliktów i ich usytuowanie względem windy)
3. szczegóły wykończenia

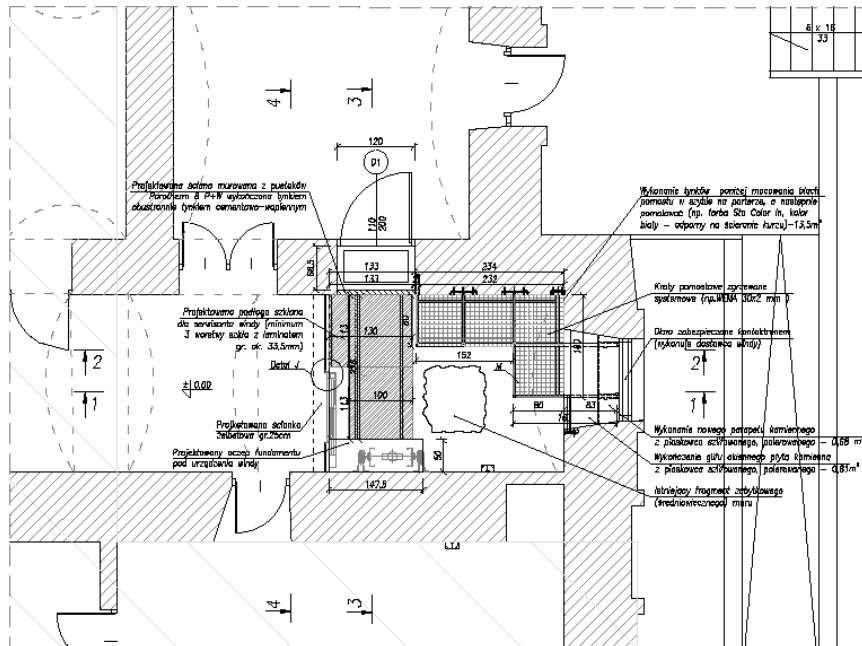
(z projektu budowlanego)

Uprawnienia mgr Natalia Soran - Maluty

Rzut parteru
skala 1:50

LEGENDA :
M – Projektowany pomost techniczny o konstrukcji stalowej. Oczyszczony i
pomalowany proszkowo, kolor szary.

SCIANA MUROWANIA ISTNIEJĄCA	
PODA OPRACOWANIEM	
WYBURZENIA	
PRZELICOWANIE WYKŁADKA CEMENTOWY	
PRZELICOWANIE ELEMENTY ŻELBETOWE	
PRZELICOWANIE ELEMENTY MUROWANE	
ISTNIEJĄCE INSTALACJE	

UWAGI DOTYCZĄCE MASZYNOWNI:

- [illegible]

UNPAGE

7. Wagażenie wyników sprzedawcy na budowie.
8. Wynikami obróbki podane przez dział naczyń rozpraszających ładunki i rozkładu ładunków druz.
9. Wyniki rozpraszania ładunków z projektem konstrukcji oraz instalacji elektrycznych i wod.-kan.
10. Zamówienie w zakresie niefizjologicznego oraz pomiarów.
11. Rozwiązanie materiałów i technologiczne warunki w projekcie niefizjologicznego i fizjologicznego, w tym samym czasie standardu planowania dla danego zakresu projektu. Na etapach realizacji niefizjologicznego rozkładu rozkładu materiałów i technologiczne mogą zostać zastąpione rozkładami alternatywnymi pod warunkiem zastosowania pomiarów technicznych i elektrycznych oraz pod warunkiem wyrażenia zgodności z projektem konstrukcji i instalacji.
12. W przypadku rozkładu budowlanego za pomocą instalacji pomiarów powołanych Projektanta.

Zespół Eksp. Pielęgnacyjnych tel./fax: (32) 426 47 36
ul. Świerkowskiego 12, +48 32 426 222
30 - 010 Krasów, +48 32 233 100
e - mail: biuro@wolarek-zatorowski.eu
www.wolarek-zatorowski.eu

Temat:	Przebudowa budynku 11- Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej przy ul. Podchorążych 1, w zakresie budowy nowego otworu wentylacyjnego dostosowanego do potrzeb szpitalizacyjnych, położonego na dachach nr 236/11, 236/12 w Krakowie.			
Investor:	Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki 31,155 Kraków, ul. Warszawska 24			
Adres:	ul. Podchorążych 1, działek nr. 236/11, 236/12 jedn. ewid.: Krowodrza, obręb 3			
Opisano:	mgr inż. arch. Rafał Ince tel. 22-63-21-0024 mgr inż. arch. Rafał Ince tęlo: nr 5/422/12/002			
Typu:	Rzecz perłowa			
Data:	Strona:	Plan:	Czas:	Wzrost:
18.02.16	ARCHITEKTURA	PROJEKT WYKONCZY	1:50	nr 1/100000 40-91

